

OMVÄRLDSSPANING

december 2015

Regering och riksdag	3
Satsning på specialpedagogik	3
Regeringen vill ta tillvara kompetensen hos asylsökande	3
Jämställdhet inom forskning ämne på EU-möte	4
Reglerna för internationella skolor i Sverige ändras Sveriges riksdag	4
Myndigheter	5
44 procent blev behöriga efter sommarskola	5
Läxhjälp - ett diskussionsunderlag	5
Ny förordning om arbetsmiljö	5
Vad gör ungdomar efter gymnasieskolan?	5
Frågor & svar om utbildning för nyanlända och asylsökande elever	5
Forskning	6
Ny forskning studerar mobilen i klassrummet	6
Särskolan i fokus Hur fungera undervisningen i särskolan? Hur tar eleverna till sig ny kunskap?	
Historiskt bagage tynger yrkesrollen – för specialpedagoger	6
Fjärrundervisning – bättre förutsättningar för alla elever – ny FoU-satsning!	8
Övrigt	
Studiepaket med lättillgänglig kompetensutveckling	8
Lätt för obehörig röra sig på skola	9
Hög andel elever, som inte fått godkänt, var utan särskilt stöd	9
Bättre elevresultat efter riktad lärarinsats	9
Skarpare roll för fritids i omskriven läroplan	10
Skriften Förskolan i Politiken i ny upplaga	12
Lärare flyr skolor i utsatta områden	12
Behov av förskoleplatser väntas öka stort	14

Regering och riksdag

Satsning på specialpedagogik Utbildningsdepartementet 2015-12-14

Regeringen har beslutat att Skolverket ska ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik. Syftet är att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i skolan. Innehållet i fortbildningen ska utgå från lärarnas behov och vara verksamhetsnära.

Fortbildningen bör baseras på kollegialt lärande med professionellt stöd i form av handledare. Handledarna ska i första hand vara behöriga speciallärare och specialpedagoger som på 10 eller 20 procent av heltid tjänstgör som handledare för lärare som deltar i fortbildningen.

Skolverket ska också skapa en webbplats för fortbildningen. På webbplatsen ska det finnas relevant forskningsbaserat stödmaterial i form av bland annat fortbildningsmoduler.

Resultaten i den svenska skolan fortsätter att sjunka. Detta visar såväl nationell statistik som internationella undersökningar. För att utbildningens mål ska kunna uppnås måste det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. För att alla elever ska ges möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen ska lärare anpassa undervisningen utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

– Vi vet från de bästa skolsystemen i världen att de både har fler speciallärare och specialpedagoger, men också att man har mer specialpedagogiska verktyg hos varje lärare och det har vi saknat i lärarutbildningen i Sverige, säger utbildningsminister Gustav Fridolin.

[Uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan](#)

Regeringen vill ta tillvara kompetensen hos asylsökande Regeringskansliet 2015-12-10

Regeringen är angelägen om att ta till vara kunskapen och kompetensen hos asylsökande och personer som omfattas av lagen om etableringsinsatser. Dessa personer kan bli en värdefull tillgång som berikar det svenska skolväsendet. Med hänsyn till det stora antalet asylsökande har behovet av undervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål ökat ytterligare.

[Tilläggsdirektiv till utredningen om vissa frågor om nyanlända elevers utbildning](#)

Regeringen har idag beslutat ge utredningen Vissa frågor om nyanlända elevers utbildning ett utökat uppdrag där den ska undersöka frågor om hur kunskap och kompetens bland asylsökande och nyanlända snabbt ska kunna tas tillvara.

Syftet är att ta till vara kunskap och kompetens hos asylsökande och personer som omfattas av lagen om etableringsinsatser som är utbildade lärare, förskollärare eller barnskötare, har en yrkesbakgrund som lärare, förskollärare eller barnskötare eller som har ämneskunskaper på motsvarande högskolenivå eller yrkeskunskaper i sådana ämnen där det råder brist på utbildade lärare eller förskollärare i Sverige.

Bland annat med hänsyn till det ökade elevantalet behöver även lärare i andra ämnen rekryteras. Det stora barn- och elevantalet medför dessutom ett behov av ökad vuxennärvaro i skolväsendet.

Exempel på frågor som ska utredas

Vilka lärarkompetenser vill skolorna ha? Hur kan dessa behov matchas med de kompetenser som de nyanlända och asylsökande har?

Hur kan undervisningen organiseras så att nyanlända med yrkesbakgrund som lärare kan undervisa elever som talar samma språk, arbeta som studiehandledare på modersmålet eller modersmålet på bästa sätt?

Hur kan arbetet i skolan kombineras med kompletterande utbildning och validering?

Hur kan huvudmän ge handledning åt dessa personer?

Utredningen ska redovisas senast den 14 mars nästa år.

Jämställdhet inom forskning ämne på EU-möte Regeringens hemsida 2015-12-03

Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning, deltog på forskningsdelen av rådsmötet i Bryssel. Forskningsministrarna i EU antog slutsatser om jämställdhet på forskningsområdet.

Reglerna för internationella skolor i Sverige ändras Sveriges riksdag 2015-11-25

Riksdagen har beslutat att reglerna som gäller internationella skolor i Sverige ändras. En internationell skola ska definieras som en skola där utbildningen följer ett annat lands läroplan eller en internationell läroplan och som i första hand riktar sig till elever som bor i Sverige under en begränsad tid. Det blir också tydligare vilka elever med svensk skolplikt som har möjlighet att gå i en internationell skola på grundskolenivå med enskild huvudman. Systemet för att godkänna en internationell grundskola med enskild huvudman kommer i stort att motsvara systemet för fristående skolor. Även kommuner ska få vara huvudmän för internationella skolor på grundskolenivå om det behövs. De nya reglerna börjar gälla den 1 januari 2016.

[Läs mer på riksdagens hemsida](#)

Myndigheter

44 procent blev behöriga efter sommarskola Skolverket 2015-12-16

Under 2015 har drygt 16 000 elever fått undervisning under lovskola som finansierats med hjälp av statsbidrag. Bland de elever i årskurs 9 som deltog i sommarskola blev 44 procent behöriga till gymnasieskolan. Statistik finns även uppdelad per kommun och enskild huvudman.

<http://skolverket.se/skolutveckling/nyhetsarkiv/2015/44-procent-blev-behoriga-efter-sommarskola-1.243986>

Läxhjälp - ett diskussionsunderlag Skolverket dec 2015

Många skolor erbjuder sina elever läxhjälp, men hur kan man arbeta för att få läxhjälpen riktigt bra?

Det här diskussionsunderlaget vänder sig till lärare och rektorer som tillsammans vill fundera, diskutera och utveckla sin skolas läxhjälp.

Ny förordning om arbetsmiljö

Den 31 mars 2016 börjar Arbetsmiljöverkets nya regler för den psykosociala arbetsmiljön att gälla. Det är första gången som en särskild föreskrift tar sikte på den psykosociala arbetsmiljön. De nya reglerna sätter tydliga krav på chefer och arbetsledare att känna till hur man förebygger och hanterar ohälsosam arbetsbelastning och kränkande särbehandling. Det ska finnas förutsättningar för cheferna att omsätta i praktiken det man har lärt sig. Arbetsuppgifter och befogenheter som läggs på de anställda får inte leda till ohälsosam arbetsbelastning. Arbetsgivaren måste i så fall minska på arbetsuppgifterna, prioritera om, öka bemanningen och ge möjlighet för arbetstagare att återhämta sig. Det handlar också om att det ska vara klart och tydligt för alla vad som ska göras och hur, vilka befogenheter man har och vilket resultat som förväntas. Från och med 31 mars 2016 gäller de nya föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4). Fram tills dess gäller de allmänna råden om psykiska och sociala aspekter på arbetsmiljön (AFS 1980:14).

Vad gör ungdomar efter gymnasieskolan?

Vi har undersökt vad ungdomar gör 1, 3 och 5 år efter att de avslutat gymnasieskolan. Uppgifterna finns nedbrutna på skol-, kommun- och länsnivå i vår statistikdatabas Siris. I statistiken ingår ungdomar som gick ut gymnasieskolan läsåret 2007/08, 2009/10 och 2011/12.

Frågor & svar om utbildning för nyanlända och asylsökande elever

Just nu ställs stora krav på kommuner att med kort varsel ta emot nyanlända barn och unga på ett bra sätt. Här svarar vi på några av de frågor som Skolinspektionen fått med anledning av detta.

[Skolinspektionen 9 december](#)

Forskning

Ny forskning studerar mobilen i klassrummet Kaus hemsida 2015-12-16

Nästan alla svenska gymnasieungdomar har en smart telefon. Att de används öppet i klassrummen är känt, men till vad och hur? Vid Karlstads universitet startar nu en ny studie som ska undersöka detta.

- En vanlig föreställning är att telefonerna stör undervisningen och att de skapar frustration bland lärare, men i vår förstudie har vi sett att problemen med disciplin kring telefonerna är ganska små och att aktiviteterna runt telefonerna ofta skapar lugn och ro, säger Christina Olin Scheller, professor i pedagogiskt arbete vid Karlstads universitet. Det betyder inte att telefonernas närvaro i klassrummet alltid är positiv men vi behöver få mer kunskap om telefonernas roll, både hur de används pedagogiskt och för sociala syften.

Christina Olin Scheller kommer tillsammans med Marie Tanner, lektor i pedagogiskt arbete vid Karlstads universitet, att studera vilken roll telefonerna har när eleverna interagerar med sina klasskamrater och lärare och hur telefonerna påverkar arbetet med text i klassrummet. Forskarna vill även ta reda på vilka ämnen som diskuteras i olika forum och hur olika digitala verktyg samspelar.

Christina Ohlin Scheller & Marie Tanner

– Det är kunskaper som idag saknas, eftersom både de tekniska möjligheterna och – framför allt – unga människors användning av smarta telefoner har förändrats radikalt på bara några få år. Den här studien kommer att ge oss ökad kunskap om hur vi kan förstå, hantera och ta till vara på det digitala klassrummet, fortsätter Christina Olin Scheller.

För att dokumentera aktiviteterna kommer forskarna att använda sig av videoinspelningar med intervjuer, observationer och fältanteckningar i fyra klasser. I varje klass kommer dessutom två fokuselever att väljas ut vars aktiviteter på telefonen studeras i detalj.

Projektet finansieras av Vetenskapsrådet och kommer att pågå under tre år.

Särskolan i fokus Hur fungera undervisningen i särskolan? Hur tar eleverna till sig ny kunskap? Tidningen Specialpedagogik 2015-12-06

Särskolans lärmiljö är mycket lite beforskad och därför har Karlstads och Uppsala universitet slagit sig samman i forskningsprojektet en särskild skola? – undervisning och lärande i särskolan. Projektet ska pågå i fyra år och fokusera på elevernas kunskapsutveckling, deras sociala liv i skolan och deras demokratiska fostran till aktiva medborgare.

Historiskt bagage tynger yrkesrollen Specialpedagogik 2015-12-08

Specialpedagoger och speciallärare får inte gehör för sin tolkning av yrkesrollen. Det visar en stor enkätstudie som forskaren Kerstin Göransson ansvarat för.

Vad vill specialpedagoger och speciallärare göra på jobbet?

– Många ser det som sin uppgift att utveckla hela skolan mot ökad inkludering. Men i praktiken ägnar de lite tid åt den uppgiften, konstaterar Kerstin Göransson, docent i specialpedagogik.

Vad gör de i stället?

– Enkätsvaren visar att de lägger mycket tid på individuell undervisning av elever. Det stämmer inte med deras förväntningar om att ha en mer konsultativ roll, att handleda kollegor så att alla elever kan tas emot i den reguljära undervisningen.

Varför har de svårt att få tid för det?

– I många fall har lärare och skolledare en helt annan bild av vad den här yrkesgruppen ska göra. Det finns ett historiskt bagage eftersom den gamla sortens speciallärare ofta hade som uppgift att ta över de elever som inte fungerade i den ordinarie verksamheten.

Det finns också en skillnad i hur skolproblem formuleras, enligt dig. Kan du förklara?

– Vår enkät visar att speciallärare och specialpedagoger i hög grad förklarar problem i skolan med att undervisningsmiljön inte svarar mot elevernas behov. Bland skolledare är det mycket vanligare att se den enskilda eleven som problemet snarare än att det är skolan som har svårt att anpassa sig.

Var hittar specialpedagoger och speciallärare stöd för sin tolkning av yrkesrollen?

– Det finns inte så många juridiska styrdokument att åberopa. Specialpedagoger och speciallärare nämns till exempel inte i skollagen. Men i examensordningarna för deras utbildningar framgår tydligt att de ska arbeta med att leda hela skolans utveckling i riktning mot inkludering.

Varför får det inte genomslag ute på skolorna?

– Det kan delvis bero på hur det gick till på 90-talet när utbildningen förändrades och den gamla speciallärarrollen skulle ersättas av en ny. Initiativet kom inte från skolorna utan behovet av en förändring formulerades på politisk nivå.

Och vad säger forskningen om nyttan av specialpedagogen som rådgivare?

– Tyvärr finns det väldigt lite forskning som visar hur specialpedagoger och speciallärare kan vara med och leda utvecklingsarbetet i skolan eller vad deras handledning och konsultation ger för effekter. Forskningen har i stället varit inriktad på att utvärdera speciella metoder för till exempel läsinlärning.

Så vad talar för att specialpedagoger och speciallärare ska jobba med skolutveckling?

– Det uppdraget vilar på en ideologisk grund. Inkluderingsstanken formulerades redan i 1946 års skolkommision där man skrev att barn med olika förutsättningar mår bäst av att undervisas tillsammans. Då måste speciallärare och specialpedagoger vara med och utveckla den reguljära undervisningsmiljön i stället för att plocka bort

Fjärrundervisning – bättre förutsättningar för alla elever – ny FoU-satsning!

Alla elever har rätt till en god utbildning. För att klara de utmaningar skolsystemet står inför, behöver skolan utveckla innovativa metoder och arbetssätt. Fjärrundervisning innebär förnyade möjligheter att förbättra kvaliteten och likvärdigheten genom att erbjuda alla elever den undervisning och det stöd de behöver.

Under 2016-2017 genomför Ifous tillsammans med Umeå universitet och Interactive Institute en forsknings- och utvecklingssatsning med fokus på fjärrundervisning, delfinansierat av Vinnova. Projektet syftar till att, tillsammans med lärare och skolledare, utveckla kunskaper om hur fjärrundervisning kan organiseras och genomföras för att ge elever bästa möjliga undervisning och stöd.

[Här kan du läsa mer om projektet på Vinnovas hemsida.](#)

Ifous medlemmar har möjlighet att medverka genom att delta i seminarier, nätverk och lärande processer.

För att informera om arbetet för de huvudmän som önskar mer information arrangeras ett webinarium den 25 januari 2016 kl. 10.00–11.30. Vid samma webinarium informeras även om fokusområdet Förutsättningar för nyanlända elevers lärande.

[Läs mer om Fjärrundervisning här.](#)

Övrigt

Studiepaket med lättillgänglig kompetensutveckling SPSM hemsida

Alternativ och kompletterande kommunikation, AKK, är ett av de områden där vi bedömer att utbildningsbehovet hos personal i förskola, skola och vuxenutbildning är stort. För att möta behovet har vi samlat material för självstudier i ett studiepaket om AKK här på vår webbplats.

Studiepaketet vänder sig till arbetslag eller enskilda pedagoger som är intresserade av kunskap om och förståelse för alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

Materialet är anpassat för självstudier på egen hand eller i grupp. Det innehåller filmade föreläsningar med forskare och andra med lång beprövad erfarenhet inom AKK-området.

Målgruppen är i första hand lärare, specialpedagoger, elevhälsans personal och ansvariga för utbildning, från förskola till vuxenutbildning. Det kan även vara intressant för andra, till exempel de som arbetar inom habilitering och daglig verksamhet.

Mer om AKK

[Till studiepaketet AKK](#)
[Mer om AKK på vår webbplats](#)

Lätt för obehörig röra sig på skola Lärarnas tidning 2015-12-15

På var femte skola tilläts utomstående att gå omkring utan att ifrågasättas, när Sveriges Radio besökte 76 av landets grundskolor. Under en vecka i månadsskiftet mellan november och december fick grundskolor i landet med mellan 300 och 1 100 elever oannonserade besök av Sveriges radios reportrar.

Efter dådet på skolan i Trollhättan i oktober har frågan om säkerheten på landets skolor blivit aktuell. På Rydebäcksskolan i Helsingborg, en av skolorna i undersökningen, har man efter händelsen i oktober lyft frågan om obehöriga på skolan.

Där tog det tre minuter innan någon kom fram och frågade vad den obehöriga personen gjorde i lokalerna.

– Vi pratade om att vi måste möta upp folk som kommer utifrån, för det här är ju ingen allmän plats där man gå hur som helst. Så tre minuter är generellt en för lång tid, säger rektorn Magnus Lindow på Rydebäcksskolan.

Hög andel elever, som inte fått godkänt, var utan särskilt stöd Tidningen

Specialpedagogik 2015-12-06

57 % av eleverna som inte fick godkänt i två eller flera ämnen på vårterminen i årskurs 6 saknade stödåtgärder i början av årskursen. Det framgår av Skolverkets statistik över betygen i sexan på vårterminen 2015. I statistiken syns inte om eleverna haft extra anpassningar, utan endast dokumenterat särskilt stöd.

Bättre elevresultat efter riktad lärarinsats Lärarnas tidning 2015-12-11

När lärarna på tio skolor med låga kunskapsresultat fick hjälp att utveckla sitt arbetssätt höjdes resultaten i engelska och svenska som andraspråk på bara två år. Men exakt vilken insats som gav störst effekt är oklart.

Skolverket har åren 2012–2014 drivit ett särskilt projekt riktat mot tio skolor med låga kunskapsresultat. Syftet har varit att höja resultaten genom att stärka lärares kompetens via handledning och fortbildning. Projektet har nu utvärderats av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

När det gäller kunskapsresultaten har man sett effekter på betyg och resultat på nationella prov i årskurs 9.

– Effekterna i engelska samt svenska som andraspråk är stora. I engelska handlar det om en förbättring med omkring 20 procent och i svenska som andraspråk om cirka 13 procent, säger Caroline Hall, en av rapportförfattarna.

Författarna påpekar att de bara kunnat mäta effekterna under projektets två första år. För de elever som avslutade grundskolan våren 2015 saknas data än så länge. Det är också de elever som tros ha påverkats mest av projektet eftersom de dragit nytta av det längst.

Vilka insatser som gett effekt går dock inte att säga.

– Vi vet inte exakt vad de goda resultaten för eleverna beror på. Det är ett batteri av åtgärder som sattes in samtidigt, säger Kristina Sibbmark, en annan av författarna.

Vad var det då lärarna fick möjlighet att förbättra?

Alla lärare på de tio skolorna deltog i grupphandledning och en kurs i språkutvecklande arbetssätt. Det var de centrala delarna.

Lärarnas upplevelser av grupphandledningen är splittrad. Många är nöjda, för andra har den inte fungerat.

Nästan alla lärare var positiva till kursen i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Vilka effekter den gav på resultaten har dock inte undersökts. Resultaten ”antyder” att den skulle kunna ha positiva effekter, skriver dock författarna och efterlyser en försöksverksamhet där det kan studeras närmare.

Det har också förekommit individuell handledning. Här är bilden mer samstämmigt positiv. Det fria valet att delta tror dock rapportförfattarna har verkat motiverande och påverkat upplevelsen i positiv riktning.

Rapportförfattarna lämnar också brasklappen att effekterna på resultaten inte med nödvändighet behöver bero på kompetensförstärkningen utan också kan bero på att skolorna genom projektet lyckats behålla eller rekrytera bättre lärare.

Omsättningen på lärare är mycket stor i de tio utvalda skolorna. Det kan också innebära framtida problem. Om syftet är att förbättra elevresultaten genom att förbättra kompetensen hos lärarna som arbetar där, hjälper det föga på sikt om de byter arbetsplats.

På elevnivå tycks Skolverkets projekt ha haft positiva konsekvenser. Analysen visar att lärarna, enligt eleverna, undervisar bättre och att det är bättre arbetsklimat i klassrummet jämfört med vad som skulle varit fallet utan projektet. Huruvida de också lärt sig mer på grund av detta är inte utrett.

Skarpare roll för fritids i omskriven läroplan Lärarnas tidning 2015-11-30

Nya avsnitt i läroplanen för fritidshem och förskoleklass ligger nu hos regeringen för beslut. De kan börja gälla tidigast höstterminen 2016.

Skolverket har lämnat sitt förslag på nya avsnitt i läroplanen vad gäller fritidshem och förskoleklass till regeringen. Beslut kan fattas någon gång under våren och en ny läroplan kan gälla tidigast från hösten 2016.

Läraryrket har ställt sig över lag positivt till förslagen i sitt remissvar. Vad gäller förskoleklassen hade facket önskat något tydligare mål för verksamheten, för att fungera som ännu bättre bro mellan förskolan och grundskolan.

Fritidshemmets avsnitt välkomnas i sin helhet.

– Det är en markering att fritidshemmet ska tas på större allvar och förhoppningsvis leder det till ett ökat kvalitetstänk. Det kan också användas för påtryckningar av rektorer för att få mer resurser från högre ort, säger Mikael Andersson, fritidspedagog i Helsingborg och ledamot i Läraryrketets referensorgan för fritidspedagogik.

Mikael Andersson tycker att förslaget håller en god balans mellan att vara konkret och ändå inte vara för styrande på detaljnivå.

– Det lämnar utrymme åt pedagogerna att anpassa verksamheten efter barngruppen, som kan skilja sig åt vad gäller till exempel socioekonomiska förutsättningar.

I fritidshemmets avsnitt har begreppen ”undervisning” och ”elev” lett till en del diskussioner i samband med att förslaget mejslades fram, eftersom de anses av flera verksamma fritidspedagoger föra tankarna till kursplansstyrd klassrumsundervisning. Skolverket hade här ett dilemma att hantera, då dessa begrepp redan förekommer i läroplanens kapitel 1 och 2, som också ligger till grund för verksamheten på fritidshemmet. I förslaget står att begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet, där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.

Skolverket kommer troligen att ta fram stödmaterial och ge vägledning.

Samtidigt är barngrupperna stora och arbetsbelastningen hög på fritidshemmen, vilket Läraryrketet också påpekar i sitt remissvar.

– Vi tror att statsbidraget på 500 miljoner kronor i nästa års budet kan bli ett stöd i detta arbete. Det är inget nytt uppdrag fritidshemmen får nu, men vi är medvetna att det är tufft på flera håll.

För att säkra kvaliteten i fritidshemsverksamheten behövs också fler utbildade pedagoger.

Innehållet i de nya avsnitten

I de nya avsnitten i läroplanen vad gäller förskoleklass och fritidshem tydliggörs, enligt Skolverket, bland annat att:

Förskoleklassen är en bro mellan förskola och skola.

Förskoleklassen ska förbereda eleverna för fortsatt skolgång.

Fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan och stimulera elevens utveckling och lärande.

Fritidshemmet utgår från en helhetssyn på eleven.

Förskolan i Politiken
- om intentioner och beslut bakom
den svenska förskolans framväxt

Foto: Folio

Skriften Förskolan i Politiken i ny upplaga

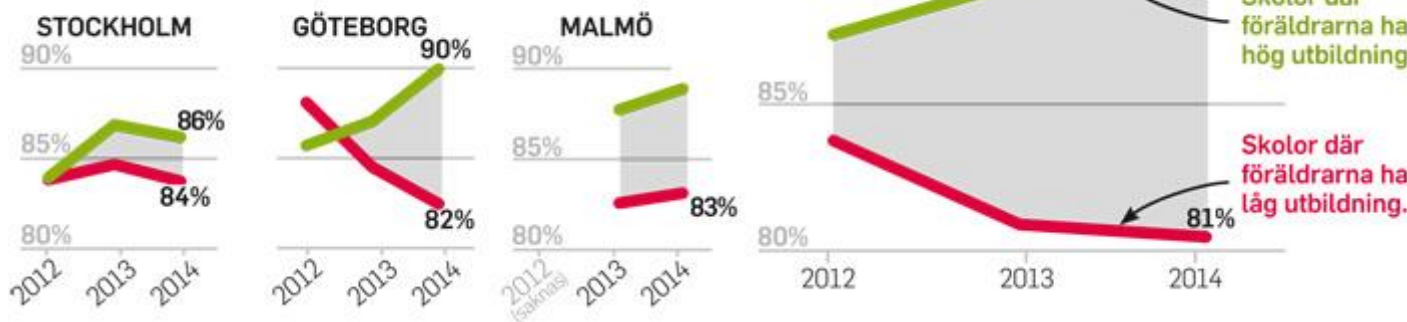
Skriften Förskolan i Politiken – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt har nu kommit ut i en ny upplaga. Avsikten med skriften är att ge en lättillgänglig och översiktlig bild av de politiska överväganden och beslut som legat bakom det stora och genomgripande samhällsbygge som den svenska barnomsorgen utgör. I och med den fjärde upplagan omfattas nu åren 1970-2014.

[Informationsmaterial: Förskolan i Politiken – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt](#)

Lärare flyr skolor i utsatta områden Lärarnas tidning 2015-12-09

Växande gap

Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen.

Grafik: Henrik Malmsten

Skillnaden i hur skolorna lyckas rekrytera utbildade lärare växer. Förlovarna är elever med lågt utbildade föräldrar, visar Lärarnas tidnings granskning.

Lärarnas tidning har granskat hur andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen har förändrats de senaste tre åren. Resultatet är entydigt: utbildade lärare söker sig i allt högre grad till skolor där eleverna har välutbildade föräldrar.

På tre år har andelen lärare med lärarexamen ökat från 87,5 till 90 procent i de 20 kommunala skolor i landet där elevernas föräldrar har högst utbildning. I de 20 skolor med lägst utbildningsnivå bland föräldrarna har andelen minskat från 83,7 till 80,6 procent. Gapet växer även i alla lokala områden som Lärarnas tidning granskat, det vill säga landets fem största kommuner samt Stockholms län (se grafik).

Olle Burell (S), skolborgarråd i Stockholm, tror att skillnader i skolornas arbetsmiljö har betydelse för att lärare söker sig till vissa skolor. Den förhärskande synen på vilka skolor som bedöms vara framgångsrika är en annan faktor.

– Så länge vi är fixerade vid avgångsbetygen kommer fler lärare att söka sig till skolor med höga betyg. Vi måste bli bättre på att i stället uppmärksamma skolornas framsteg, säger Olle Burell.

Johan Törnroth, ordförande för Lärarförbundets avdelning i Stockholm, är oroad men inte förvånad över utvecklingen.

– Man måste ta till alla till buds stående medel för att öka attraktionen i ytterstadsskolorna, både genom löner och organiseringen av arbetet. Det görs inte tillräckligt i dag, anser Johan Törnroth.

Han befarar att det i första hand blir legitimerade lärare som lämnar skolor med alltför hög arbetsbelastning. Trycket på legitimerade lärare har ökat i och med deras utvidgade ansvar för exempelvis betygsättning. Om för lite görs åt arbetsbelastningen i ytterstadsskolorna riskerar legitimeringsreformen därmed att driva på utvecklingen ytterligare.

– Vi har ännu inte sett konsekvenserna av legitimationen men jag tror att de kan bli stora, säger Johan Törnroth.

Stockholm har redan en modell för resursfördelning utifrån socioekonomiska förhållanden. Den aspekten fanns också med i den senaste löneöversynen.

– Vi ska göra en satsning på att locka skickliga rektorer till skolor med extra stora utmaningar. Vi vill också utveckla en modell för att få erfarna lärare till de skolorna, berättar Olle Burell.

Göteborg har det snabbast växande gapet i granskningen. Staden är uppdelad i stadsdelsområden och skolorna saknar kommunövergripande ledning och uppföljning. Det kan vara en bidragande orsak, misstänker Elisabet Mossberg, ordförande för Lärarförbundets avdelning i Göteborg.

– Det verkar också ha blivit en huggsexa om lärare med särskild kompetens inom exempelvis svenska som andraspråk och modersmål. Göteborg har tagit ett stort ansvar när det gäller ensamkommande flyktingbarn och de har fördelats på fler skolor än tidigare, säger hon.

Per-Arne Andersson är direktör för utbildning och arbetsmarknad på Sveriges Kommuner och Landsting.

– Det krävs en stor ansträngning för att bryta det här som verkar vara en trend. På vissa skolor räcker det inte med att höja lärarnas löner med uppemot 10 000 kronor. Man måste också skapa en intressant pedagogisk miljö för lärarna, säger han.

Att bryta utvecklingen är nödvändigt, enligt Stockholms skolborgarråd Olle Burell:

– Vi kan inte ge upp vissa delar av staden. Vi måste bestämma oss för att ha bra skolor i alla stadsdelar, säger han.

Så gjorde vi

Skolorna är grupperade efter föräldrarnas utbildningsnivå enligt Skolverkets databas Salsa. Ett snitt har räknats fram för de skolor som har högst respektive lägst utbildningsnivå.

Med pedagogisk högskoleexamen avses examen till lärare, fritidspedagog eller förskollärare. De skolor som saknar data för alla tre åren 2012–14 har inte ingått i urvalet.

Källor: Skolverkets databaser Siris och Salsa.

Behov av förskoleplatser väntas öka stort Lärarnas tidning 2015-12

Efter den senaste tidens flyktingström har både vårdcentraler och skolor larmat om tufft läge. Men alla välfärdsorgan har inte påverkats lika hårt, bland annat förskolor. Dock kan det vara på väg att förändras, tror storstadskommunerna.

Hittills har det inte varit ett generellt problem för kommuner att ge nyanlända barn plats på förskolor i Sverige, enligt SKL, Sveriges kommuner och landsting. Men det finns en fördröjningseffekt när det kommer till förskolor menar organisationen. Trycket mot förskolor kommer senare när man har fått uppehållstillstånd, säger Roy Melchert på SKL. När föräldrar får uppehållstillstånd måste de påbörja etableringsåtgärder för att få ersättning, till exempel lära sig språket och sysselsätta sig via Arbetsförmedlingen. Man kanske är inte var sysselsatt innan, och då är inte behovet lika stor, säger han.

Enligt Migrationsverket så kommer många att få uppehållstillstånd under 2016-2017 och då kan trycket komma att öka på förskolorna tror SKL. Storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö, som tar emot många människor på flykt, är väl medvetna om detta. De bekräftar samtidigt att läget hittills har varit rätt lugnt, och att de kommer kunna ge alla en förskoleplats även 2016.

– Vi ser inte att det kommer vara en jätteökning. Men det kan ju visa sig vara fel, för det är ett väldigt osäkert läge, säger Göran Ernström som är enhetschef på förskoleförvaltningen i Malmö stad. I Malmö och Göteborg har kommunerna, trots att läget just nu är under kontroll, med det föränderliga läget i planeringen. Men vad det innebär i praktiken, till exempel att fler nya förskoleplatser tas fram, längre köer eller mer att anställa personal, kan kommunerna inte svara på i nuläget.

KARLSTADS KOMMUN

Karlstads kommun, barn- och ungdomsförvaltningen, 651 84 Karlstad
Tel: 054-29 50 00. E-post: barnochungdomsforvaltningen@karlstad.se